

Grannar som öppnade gränserna för varandra

Berättelse

Sverige är en del av Norden, ett område i norra Europa med fem länder: Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Till Norden hör också tre områden som till stor del styr sig själva. Det är Åland, som hör till Finland, samt Färöarna och Grönland, som hör till Danmark. De tre områdena är med i det nordiska samarbetet, men de är inte självständiga länder på samma sätt som Sverige eller Norge.

De nordiska länderna har valt att samarbeta nära. Redan 1952 bildades Nordiska rådet, där folkvalda politiker från ländernas parlament träffas och diskuterar gemensamma frågor. Finland gick med 1955, och i dag har rådet 87 ledamöter. År 1971 skapades dessutom Nordiska ministerrådet, som är ett samarbete mellan ländernas regeringar och som de fem länderna har varit med i sedan starten. Grunden för hela det officiella samarbetet är ett avtal som kallas Helsingforsavtalet. Det undertecknades den 23 mars 1962 och började gälla den 1 juli samma år. Avtalet kallas ibland "Nordens grundlag".

Samarbetet handlar om mycket: ekonomi, näringsliv, utbildning, forskning, kultur, miljö, välfärd och jämställdhet. Men det märks också direkt i vanliga människors vardag. Sedan 1954 finns en gemensam nordisk arbetsmarknad. Det betyder att en medborgare i ett nordiskt land får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd. En person från Sverige kan alltså flytta till Norge och ta ett jobb där.

Det är också lätt att resa inom Norden. Genom den så kallade nordiska passunionen kan nordiska medborgare resa mellan länderna utan pass. Ett protokoll om detta trädde i kraft redan den 1 juli 1954. Att resa utan pass betyder dock inte att man aldrig behöver visa vem man är. Sedan 2015 och 2016 har det ibland funnits tillfälliga gränskontroller mellan vissa nordiska länder. Därför är det bra att kolla vad myndigheterna säger gäller just nu, i stället för att tro att reglerna alltid är likadana.

När man flyttar mellan nordiska länder finns det också en överenskommelse om folkbokföring. Den säger att en person bara kan vara folkbokförd i ett nordiskt land i taget. I Sverige är det Skatteverket som sköter folkbokföringen, och då får man också ett personnummer. Slutligen tycker många att de nordiska länderna känns lika på flera sätt, inte minst i språket. Svenska, danska och norska liknar varandra, och det sägs att man ibland kan förstå en del av grannspråket. Men hur mycket man förstår varierar mycket från person till person, så man ska vara försiktig med att säga att alla nordbor förstår varandra.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
Norden	ett område i norra Europa med fem länder
självstyrande	som till stor del bestämmer över sig själv

ORD	FÖRKLARING
självständig	helt fri och egen, inte styrd av ett annat land
samarbeta	arbeta tillsammans mot ett gemensamt mål
folkvald	vald av folket i ett val
parlament	den församling som stiftar lagar i ett land (i Sverige riksdagen)
regering	de personer som styr ett land
avtal	en överenskommelse mellan två eller flera parter
arbetstillstånd	ett tillstånd som vissa behöver för att få arbeta i ett land
gränskontroll	när någon kontrollerar personer vid gränsen mellan länder
folkbokförd	registrerad där man bor, så att staten vet var man bor

Läsförståelsefrågor

1. Vilka är de fem länderna i Norden?
 1. Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island.
 2. Sverige, Tyskland, Polen, Norge och Danmark.
 3. Finland, Estland, Lettland, Litauen och Island.
2. Vad är Nordiska rådet?
 1. Ett samarbete mellan ländernas regeringar.
 2. Ett samarbete där folkvalda politiker från ländernas parlament möts.
 3. En klubb för turister.
3. Vad innebär den gemensamma nordiska arbetsmarknaden?
 1. Att alla i Norden måste byta jobb varje år.
 2. Att en nordisk medborgare får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd.
 3. Att man bara får jobba i sitt eget land.
4. Vad säger texten om språken i Norden?
 1. Att alla i Norden talar exakt samma språk.
 2. Att svenskar, danskar och norrmän alltid förstår varandra helt.
 3. Att språken liknar varandra, men att förståelsen varierar mellan personer.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Nordiska rådet bildades 1952.
 2. Åland, Färöarna och Grönland är självständiga länder på samma sätt som Sverige.
 3. Helsingforsavtalet undertecknades 1962.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Man kan vara folkbokförd i flera nordiska länder samtidigt.
 2. Sedan 2015 och 2016 har det ibland funnits tillfälliga gränskontroller mellan vissa nordiska länder.
 3. Nordiska rådet är det land i Norden där flest människor bor.
7. Texten skriver att man bör "kolla vad myndigheterna säger gäller just nu" när det gäller pass och gränskontroller. Varför säger texten så i stället för att ge en fast regel? Förklara med egna ord.
8. Varför kan den gemensamma arbetsmarknaden och passunionen vara praktiska för en vanlig person? Svara med stöd i texten.

Facit

1. Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island.
1. Ett samarbete där folkvalda politiker från ländernas parlament möts.
1. Att en nordisk medborgare får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd.
1. Att språken liknar varandra, men att förståelsen varierar mellan personer.
1. ja b) nej (de är självstyrande områden, men inte självständiga länder på samma sätt) c) ja
1. nej (man kan bara vara folkbokförd i ett nordiskt land i taget) b) ja c) det står inte i texten (Nordiska rådet är ett samarbete, inte ett land)
- Exempel på svar: Reglerna kan ändras, och ibland införs tillfälliga gränskontroller. En fast regel skulle snabbt kunna bli fel, så texten är försiktig och hänvisar till aktuella besked från myndigheterna.
- Exempel på svar: Man kan flytta och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd och resa mellan länderna utan pass. Det gör det lättare att studera, jobba eller bo i ett grannland.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten ger en överblick över Norden och det nordiska samarbetet och passar för att öva ord om samhälle och politik (parlament, regering, avtal, medborgare, folkbokförd). Tema: grannländer och omvärld. Fråga 7 är en inferensfråga om varför man hänvisar till aktuella besked i stället för en fast regel, och knyter an till källkritik. Lyft gärna hur texten är försiktig med språkförståelsen ("språken liknar varandra") och med de självstyrande områdenas ställning. Låt eleverna jämföra med samarbete mellan grannländer i den del av världen de själva kommer ifrån.

Diskussionsfrågor

- Finns det något samarbete mellan grannländer i den del av världen du kommer ifrån? Berätta hur det fungerar.
- Texten säger att man kan bo och jobba i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd. Skulle du vilja arbeta i ett grannland? Varför eller varför inte?
- Vad kan vara bra, och vad kan vara svårt, med att länder samarbetar nära varandra?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv ett land som ligger nära ditt hemland. Vad heter det, hur är det likt eller olik ditt eget land, och samarbetar länderna på något sätt?

Källor och faktagranskning

- Nordiskt samarbete (officiell sajt) – Helsingforsavtalet: <https://www.norden.org/sv/publication/helsingforsavtalet>

- Nordiskt samarbete (officiell sajt) – Överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad: <https://www.norden.org/en/treaties-and-agreements/agreement-concerning-common-nordic-labour-market>
- Regeringen.se – Nordiska frågor: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/nordiska-fragor/>
- Skatteverket – Du är medborgare i ett annat nordiskt land än Sverige (folkbokföring): <https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/flyttatillsverige/nordiskmedborgare.4.5a85666214dbad743ff11e6.html>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Norden består av fem länder – Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Dessutom ingår tre självstyrande områden: Åland (hör till Finland) samt Färöarna och Grönland (hör till Danmark). Nordiska rådet bildades 1952 och är samarbetet mellan ländernas parlament (de folkvalda politikerna); Finland gick med 1955, och rådet har 87 ledamöter. Nordiska ministerrådet bildades 1971 och är samarbetet mellan ländernas regeringar, med de fem länderna sedan starten. Grunden för det officiella samarbetet är Helsingforsavtalet, som undertecknades den 23 mars 1962 och började gälla den 1 juli 1962 (kallas ibland "Nordens grundlag"). Sedan 1954 finns en gemensam nordisk arbetsmarknad: en medborgare i ett nordiskt land får bo och arbeta i ett annat nordiskt land utan arbetstillstånd. Den nordiska passunionen (ett protokoll som trädde i kraft den 1 juli 1954) gör att nordiska medborgare kan resa mellan länderna utan pass. Enligt en överenskommelse om folkbokföring kan en person bara vara folkbokförd i ett nordiskt land i taget; i Sverige sköts folkbokföringen av Skatteverket, och då får man också ett personnummer. Samarbetet rör bl.a. ekonomi, näringsliv, utbildning, forskning, kultur, miljö, välfärd och jämställdhet. OSÄKERHETER/MYTER markeras försiktigt: De tre självstyrande områdena (Åland, Färöarna, Grönland) deltar i samarbetet men är inte självständiga stater – de är alltså inte egna "länder" i FN-mening. Att resa utan pass betyder inte att man slipper kunna styrka sin identitet; sedan 2015/2016 har tillfälliga gränskontroller ibland införts mellan vissa nordiska länder, så texterna hänvisar till aktuella myndighetsbesked i stället för fasta påståenden. Svenska, danska och norska liknar varandra, men hur lätt man förstår varandra varierar mellan personer – texterna undviker generaliseringen att "alla nordbor förstår varandra". Den 16 mars 2026 beslutades att en kommission ska revidera Helsingforsavtalet; detaljer kan ändras, så framtida ändringar beskrivs försiktigt.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.